

EL GENERAL PRIM, L'ÚLTIM AUSTRIACISTA (o la baula menystinguda del sobiranisme)

Arnau Cònsul

Aquest és un any d'efemèrides sonades. Tenim un Tricentenari ben present, s'ha parlat força dels cent anys de la creació de la Mancomunitat (i, a nivell internacional, de l'inici de la Gran Guerra), però a Catalunya han lluit ben poc les 200 primaveres que han passat des del naixement del famós general de Reus. Si de cas se n'ha parlat en algunes portades de diaris digitals i en algun telenotícies, ha estat per la polèmica sobre les anàlisis que han practicat a la seva mòmia, per a saber més detalls de la seva mort. Una llàstima: s'ha perdut una bona oportunitat no només per explicar la vida d'aquest cèlebre militar català (cèlebre, però gens conegut), sinó sobretot per incardinar-lo en la llarga cadena de fets, capítols foscos i personatges que expliquen –amb tots els matisos necessaris– com la reivindicació d'un govern no centralitzat dels catalans de 1714 lliga amb el corrent sobiranista que vivim actualment.

Joan Prim i Prats, fill d'un notari amb orígens a Verdú, va néixer just 100 anys després de la pèrdua dels privilegis i les llibertats catalanes: a finals del 1814. Per

a entendre com el va influir l'ambient en què va créixer, cal que tinguem present que, llavors, Reus era la segona ciutat de Catalunya en nombre d'habitants i en volum de negocis. I, sobretot, és necessari saber que l'austriacisme, que era la ideologia política dels catalans que van resistir-se a Felip V durant la Guerra de Successió, no s'havia acabat, de cop, el 1714. Al contrari, durant tot el s. XVIII van publicar-se llibres i opuscles que recordaven que la derrota havia comportat la desaparició d'unes lleis i d'una manera d'entendre la política –la relació entre el poble i el Rei– molt més justa. Aquesta memòria era molt més viva en les ciutats que al camp, és clar; i en una família de notaris no cal ni dir que havia de ser molt viva.

Un últim detall: dos anys abans del naixement del general Prim, el 1812, Espanya va dotar-se de la seva primera Constitució, la de Cadis; en la qual totes les propostes dels catalans basades en la doctrina austriacista van ser negligides. El debat encara era molt viu, cent anys després. I Catalunya i Espanya ja buscaven



aleshores una manera d'encaixar.

Ara bé, aquesta Constitució suposava un avenç social i polític molt important, des de l'absolutisme fins a un sistema parlamentari, amb eleccions incloses (tot i que només podien votar uns quants). La societat espanyola va quedar dividida entre els que la defensaven, anomenats liberals, i els que preferien que no s'aprovés i tot seguís com abans, els conservadors. Prim va ser sempre liberal, com a bon fill d'una ciutat amb molta indústria i una burgesia que volia tenir més poder de decisió. Les guerres carlines que van succeir-se al llarg del s. XIX van ser el fatídic resultat d'aquesta fragmentació en dos blocs. Prim va lluitar en la primera (1833-1840) i de seguida va destacar com un guerrer arrauxat, cosa que li va valer el

grau de coronel. Va ser el primer pas cap a la fama i la glòria personals.

Molts anys després, quan ja era general i havia guanyat un escó com a diputat, en un debat al Congrés, l'any 1851, Prim va dirigir-se a la platea interpellant la resta de diputats, dient-los: *“Ministros de España: ¿Los catalanes son o no son españoles? ¿Son nuestros colonos o son nuestros esclavos? Si no los queréis como españoles, levantad de allá vuestros reales, dejadlos, que para nada os necesitan; pero si siendo españoles los queréis esclavos, si queréis continuar la política de Felipe V, de ominosa memoria, sea en buena hora, y sea por completo”*.

Però no ens hem de confondre: Prim no era independentista, ni pretenia un encaix diferent de Catalunya dins l'Estat espanyol. L'únic que demanava en aquest discurs és que els catalans fossin ben tractats, si més no, igual de ben tractats que la resta d'espanyols. Aquest és el *quid* de la qüestió: com a bon liberal, defensava els interessos de la burgesia catalana i era conscient que el govern de Madrid posava tota mena de pals a les rodes als seus conciutadans. Una pràctica habitual era declarar l'estat de setge: l'exèrcit es feia l'amo dels carrers, hi havia toc de queda, no es permetia cap mena de reunions... en definitiva, un cop a la línia de flotació de l'economia. Això passava cada dos per tres, aprofitant que Barcelona era una ciutat que acostumava a revoltar-se per protestar contra els governs i on els obrers feien vagues i manifestacions per reivindicar més drets.

En aquell temps, molts catalans ja tenien la sensació de pagar més impostos



que cap altra regió de l'Estat, de crear més riquesa que ningú (és d'aquesta època, a mitjans del s. XIX, que comença a escampar-se allò de ser "el motor d'Espanya") i de no aconseguir mai que el govern els fes una política favorable; per exemple, en comptes d'afavorir la venda dels productes tèxtils catalans, posaven totes les facilitats a l'entrada dels teixits anglesos. Coses de la política internacional –i dels interessos d'alguns individus.

Com que, a més, en tot aquest període, els pronunciaments militars són constants i l'Imperi espanyol s'està desfent (recordem que s'estan independitzant totes les colònies americanes), els governs de Madrid consideren essencial tenir sempre l'exèrcit a punt; així que es criden llesves tot sovint, cosa que fa que molts homes

joves en edat laboral se'n hagin d'anar a fer el soldat. Un cop més, la sensació dels catalans era que no es tenia en compte que, a Catalunya, es necessitaven més braços i que les llesves perjudicaven els seus interessos. A més, s'incomplien per norma totes les promeses per canviar aquesta situació. En definitiva: que l'Estat, en comptes d'afavorir la regió més pròspera per, d'aquesta manera, fer créixer el país sencer... li jugava sempre a la contra. El discurs abrandat de Joan Prim no pretenia altra cosa que subratllar això.

La pregunta, llavors, gairebé surt sola: era catalanista, el general Prim? Podem considerar-lo com a tal? I la resposta és –i només pot ser– contundent: no.

La raó és ben senzilla: el catalanisme polític té data de naixement: el 9 d'octubre



Marià Fortuny. *La batalla de Tetuán*.

de 1880, dia que va inaugurar-se el Primer Congrés Catalanista organitzat per Valentí Almirall. El general Prim feia deu anys que era mort, ja que va ser assassinat el 27 de desembre del 1870.

Durant la dècada posterior a la desaparició de Prim, políticament molt moguda, va anar prenent forma, entre alguns federalistes catalans, la necessitat de crear diaris en català, de protegir el dret civil català, de potenciar l'ensenyament en català i, fins i tot, de crear un partit polític d'àmbit només català. Tot plegat eren les beceroles del que, el 1887 va ser la Lliga de Catalunya, el primer partit polític català, pròpiament dit. A partir d'aquí, i com més ens endinsem en el s. XX cada vegada de manera més profunda, la política del país dibuixarà un eix que encara és molt visible avui: els partits d'obediència estrictament catalana i els que són sucursals de partits amb seu a Madrid. I fins i tot a aquests darrers els cal posicionar-se, d'alguna manera o altra, sobre la política "catalanista". El que ara anomenem "sobiranisme" i que en altres èpoques se n'ha dit "separatisme" o "independentisme" comença a plantejar-lo Lluís Companys... i després passa per un llarg túnel fins que no reapareix als anys 80.

Però tornem al general Prim. En el seu temps, mentre ell va ser diputat i més tard President del Consell de Ministres, aquest eix no existia. Les idees polítiques no concebien un altre horitzó que no fos l'estatal (municipis a banda). Això converteix el general de Reus en espanyolista? Tampoc, perquè aquesta ideologia sorgirà encara més tard, com a reacció a la pèrdua de Cuba i les Filipines i, en bona mesura, contra el catalanisme.

Llavors, en quin lloc cal situar el general Prim? A algú que recorda a Felip V ("*de ominosa memoria*"); que demana respecte als catalans i evidència el menyspreu amb què els tracta el govern; i que, en cert moment de la Guerra d'Àfrica, abans de la presa de Tetuán, recorda al cos de Voluntaris Catalans que ells són "els descendents dels almogàvers"?

Prim és un magnífic representant d'una època de la Història de Catalunya, el llarg i turbulent s. XIX, que té molt clar que el seu país té una tradició política, jurídica i cultural diferent de la resta d'Espanya; una tradició que cal reivindicar i no perdre perquè pot ser profitosa per al conjunt de l'Estat, malgrat que s'adona que el govern de Madrid té una tendència centrípeta –filla de la francesa– que ho arrasa tot. Prim, sí, és un més dels catalans



Antonio Gisbert. *Amadeu I davant el fèretre del general Prim.*

convençuts que pot canviar Espanya. Per això s'apunta a tots els cops d'estat que pot; per això és un dels herois de la Revolució de 1868 i fa fortuna amb el seu crit de "*los Borbones jamás, jamás, jamás*"; per això és el responsable de buscar una altra dinastia reial (els Savoia), que ell està convençut que entendreà el joc polític constitucional i no s'immiscirà en negocis i corruptes de tota mena. Quan encara no feia un any que era President del Govern, va patir l'atemptat que va dur-lo a la mort, després d'agonitzar tres dies. Tenia 56 anys.

La ucronia és un gènere literari que prova de respondre què hauria passat si... les coses no haguessin anat com van anar. També se'n diu història-ficció. No hi juguem. No cal provar d'imaginar-se si Prim hauria pujat al carro del catalanisme; és probable que no, perquè tenia molt poca simpatia pels federalistes (que eren

republicans, tot el contrari que ell). Però vés a saber. Del que no podem dubtar és que coneixia bé els seus orígens i estava orgullós de ser reusenc i català (també de ser espanyol), i li encantava que el comparessin amb Roger de Flor... perquè sabia qui era. Prim viu en l'època del Romanticisme, quan comencen a ressorgir els mites nacionals de cada poble i, a Catalunya, pren la forma de Renaixença: Verdaguer, Guimerà, Narcís Oller, "Oda a la pàtria" d'Aribau... La reivindicació literària d'una llengua que més d'un segle endarrere havia estat prohibida i que continuava menyspreada en la majoria d'àmbits.

S'explica que una vegada, a Madrid, després de fer un discurs, una dona va retreure-li que tingués un accent català tan marcat. La seva resposta va ser: "*Señora, el disgusto sería mío si al hablar en Reus me notaran de je castellano*".